

OLY TA’LIM TASHKILOTLARIDA BO’LAJAK O’QITUVCHILARNING PEDAGOGIK MAHORATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Muallif: Kiyamov Nishon Sadikovich ¹

Affilyatsiya: Samarqand davlat universiteti professori, p.f.d. (DSc) ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14506204>

ANNOTATSIYA

Oliy ta’lim tashkilotlarida bo’lajak o’qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirish masalalari, shu jumladan, pedagogik mahorat tushunchasi, unga berilgan ta’riflar hamda uning mazmun mohichiyati xususida gap boradi.

Kalit so’zlar: pedagogika, mahorat, ta’lim, o’qitish, o’qituvchi, bo’lajak o’qituvchi, takomillashtirish, faoliyat, kasbiy tarbiya.

Pedagogik maqsad o’qitish, tarbiyalash asosida ma’naviy barkamol shahsni shakllantirishni, usul tarbiyalanuvchilar obro’siga, hurmatiga sazovor bo’lishni, pedagogik mehnat ob’ektisifatida - O’qituvchining shahsi (harakteri, irodasi, hulq-odobi, tafakkuri va h.k.) Sub’ekt sifatida tarbiyalanuvchilarga ta’sir ko’rsatishni nazarda tutadi. o’qituvchi o’qituvchilarni borliq bilan tanishatirar ekan, ularga tabiat-jamiyat va tafakkur taraqqiyoti qonuniyatlari haqida tushuncha berar ekan, avvalo mana shu jarayonlarini o’z faoliyatining ob’ektiga aylantiradi. Darhaqiqat, pedagogik faoliyat- bu o’qituvchining o’quvchilarga ta’lim va tarbiya berish, vazifalarini hal qilishga qaratilgan hamda pedagogik ta’sir ko’rsatish vositalari bilan amalga oshiriladigan professional aktivligidir. O’qituvchi mazkur faoliyat jarayonida o’qitadi, yo’l-yo`riqlar ko’rsatadi, tarbiyalaydi, o’quv-tarbiya ishlarini tashkil qiladi, Prezident, hukumat farmoyishlarini targ’ibot qiladi, o’z malakasini oshirish uchun mustaqil bilim olishni rejalashtiradi, oqibat natijada o’zi ham kamol topadi, o’quvchilarni ham kamol toptiradi.

Faoliyat - atrofda olamga nisbatan insonning o’ziga hos aktiv munosabati shakli. odamnimaqsadga muvofiq va qayta o’zgartirish faoliyatning mazmunini tashkil etadi. Har qanday faoliyat maqsad, usul, natija va jarayonlardan iborat. Har qanday faoliyat singari o’qituvchilik faoliyati ham maqsad, usul, vosita, ob’ekt va sub’ekt majmuasidir. Qayd qilib o’tilganlar bevosita va bilvosita pedagogik mahoratni shakllantirish uchun vosita bo’lib hizmat qiladi. Pedagogik faoliyat aniq ko’rinishda bo’lsa o’qituvchi o’qitish, tarbiyalash va shahsiy sifatlarni rivojlantirish vazifalarini aniq hal etishga harakat qiladi. Mazkur jarayonda faoliyat aqliy-ruhiy jihatdan ta’sir ko’rsatish, natijalarni nazorat qilish, tahlil qilish va baholash hamda yangi vazifalarni belgilash uchun tayyorlanish bilan chegaralanadi. Bilimlarni o’zlashtirish natijasida o’quvchi shahsining shakllanishi va rivojlanishi ta’minlanadi. Oqibat-natijada jamiyat talabi va vazifalari bajariladi. Bunday jarayonni tashkil qilish uchun o’qituvchi o’z oldiga turgan jamiyat talabiga molik bo’lgan

vazifalarni anglashi, vaziyatni tushunishi, har bir o'quvchining o'zlashtirish jarayonini rivojlantirib, shahs darajasiga ko'tarilish mezonlarini aniq ko'ra bilish imkoniyatiga ega bo'lmog'i darkor. Bu o'qituvchidan katta tajriba va bilim talab etadi. Buning uchun mahorat zarurdir. Pedagogik mahoratni egallagan o'qituvchi ko'p mehnat va kuch sarflab, yahshi natijalarga erishadi. Yangilikka intilish, ijodkorlik doimo uning hamkori bo'ladi.

Umuman olganda, hozirgi zamon pedagogikasi hamkorlik pedagogikasi bo'lib, u o'quv yurtidagi tarbiyaviy munosabatlarning insonparvarlashuvi va demokratlashuviga yo'naltirilgan. Bunda o'quvchilar faolligini oshirish, ularni pedagogik jarayonning ishtirokchisiga, o'qituvchining esa uning mehribon ustoziga aylantirish muhimdir. Zero, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonunda ta'kidlanganidek, ta'lim jarayonining demokrat-lashtirish va insonparvarlashtirish, mamlakatimiz ta'lim tizimini tashkil etishning asosiy printsiplaridan biridir.

Oliy o'quv yurtlarida ixtisos tayyorlash tizimida «Pedagogik mahorat» kursini o'qitish maqsadga muvofiq bo'lib qoldi. «Pedagogika nazariyasi», «Maktabda tarbiyaviy ishlar metodikasi», «Fanlarni o'qitish uslubiyati», «Pedagogika tarixi» va «Pedagogik amaliyot» bilan bir katorida «Pedagogik mahorat asoslari»ni o'qitish ham bulgusi mutaxassislarni tayyorlashda, o'qituvchining malakasini oshirishda Milliy dasturning vazifalaridan biridir.

«Pedagogik mahorat» kursi o'qituvchilarni ilmiy – metodik va amaliy jixatdan tayyorlashni maksad qilib kuyadi. Uning asosiy yunalishlari : pedagogik ijodkorlik, pedagogik topkirlik, pedagogik muloqot, o'qituvchining professional sifatlari, o'qituvchi nutqi, uning o'quvchiga Har tomonlama ta'sir etish mahorati, pedagogik texnika hamda o'qituvchining tarbiyachilik mahoratidan iborat. O'qituvchi faoliyati o'z xususiyatiga kura ijodiy yunalishga ega. Shunga kura ham yuqorida sanab kursatilgan yunalishlardan tashkari, o'qituvchining o'quvchilarga ta'sir etish yo'llari, usullari, lektorlik san'ati va mahorati kabi masalalarni ham o'z ichiga oladi.

Amaliy darslarda esa o'qituvchi nutqi va fikrlash madaniyati, o'quvchiga pedagogik ta'sir etish usullari, tarbiyachining tashkilotchilik mahorati kabi masalalar urganiladi. Labaratoriya darslarida dikkat, xayolni mustaxkamlash uchun ayrim mashklar bajariladi. Labaratoriya va mustakil ish kismida pedagogik masalalar to'ziladi va uni uni yechish yo'llari urganiladi. Pedagogik vaziyat xosil qilinadi va bu vaziyatdan chikib ketish imkoniyatlari izlanadi.

Yuqoridasanabkursatilganamaliyishlaro'qituvchiningo'quvchilarbilanmuomalakilabilis hmalakasinitarbiyalaydi. «Pedagogikmahorat» kursiningamaliydarslaridanbirkismimaktablarda, litseylarda, kasb – xunarkollejlaridatashkilqilinadivaolgannazariybilimlarinimustaxkamlaydi.

Pedagogikmahorat-bu o'qituvchi-tarbiyachining shunday shahsiy (bolajonligi, hayrihohligi, insonparvarligi, mehribonligi va h.k.) va kasbiy, (bilimdonligi, zukkoligi, fidoiyligi, ijodkorligi, eruditsiyasi va h.k.) fazilatlarini belgilaydigan hususiyatki, u o'z fanini chuqur va atroflicha bilishida, pedagogik-psihologik va metodik tayyorgarligida, —

O'quvchi-yoshlarni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirishning optimal yo'llarini izlab-topib_amaliy faoliyatida_qo'llashida namoyon bo'ladi. Shunday qilib, pedagogik mahorat egasi bo'lish uchun o'qituvchi o'z o'quv predmetini davr talablari asosida bilishi, pedagogika, psihologiya, metodika fanlarini o'zlashtirishi hamda insoniylik va fidoiyligni

